

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2006

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 24^Η ΜΑΪΟΥ 2006

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2006

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 24 Μαΐου 2006

08.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΠΤΩΝ ΔΟΚΙΜΙΩΝ

I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Δε σημειώνουμε τίποτε στο γραπτό.
2. Γράφουμε στο εξώφυλλο με μπλε πένα.
3. Ο κλασματικός αριθμός είτε στις επιμέρους ερωτήσεις είτε στη συνολική βαθμολογία παραμένει.
4. Αν η απάντηση σε μια ερώτηση παίρνει (0), σημειώνεται στο εξώφυλλο (0).
5. Αν μια ερώτηση δεν έχει απαντηθεί σημειώνουμε στο εξώφυλλο παύλα (-).
6. Στο εξώφυλλο βάζουμε τον κωδικό μας αριθμό και τη μονογραφή μας.
7. Αν συμβεί οτιδήποτε κατά τη διόρθωση, επικοινωνούμε με τους υπεύθυνους των εξετάσεων.
8. Η εγγραφή των βαθμών στο εξώφυλλο γίνεται ως εξής:

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ (με τη σειρά των ερωτήσεων)

1. A1.	(μονάδες 8)
2. A2(α).	(μονάδες 2)
3. A2(β).	(μονάδες 6)
4. A3(α).	(μονάδες 2)
5. A3(β).	(μονάδες 2)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ

6. B1.	(μονάδες 3)
7. B2.	(μονάδες 3)
8. B3.	(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ

9. Περιεχόμενο	(μονάδες 12)
10. Δομή	(μονάδες 12)
11. Έκφραση	(μονάδες 12)
12. Ορθογραφία	(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

13. Δ.1(α)	(μονάδες 5)
14. Δ.1(β)	(μονάδες 5)
15. Δ.2(α)	(μονάδες 8)
16. Δ.2(β)	(μονάδες 4)
17. Δ.3	(μονάδες 8)

II. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Σημείωση: Οι απαντήσεις που δίνονται είναι ενδεικτικές. Γίνεται αποδεκτή ως ορθή οποιαδήποτε άλλη λογική και τεκμηριωμένη απάντηση.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2006

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 24 Μαΐου 2006

08.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΦΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη. Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(Μονάδες 20)

Να διαβάσετε το πιο κάτω κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Είναι γνωστό ότι η τεχνολογία ως συνολική κοινωνική λειτουργία έχει αποφασιστική σημασία για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Ένα τμήμα της τεχνολογίας αυτής είναι οι τεχνικές παραγωγής, ενώ το σημαντικότερο τμήμα της αποτελούν οι μέθοδοι, γνώσεις και επινοήσεις που αφορούν την τεχνολογική ανάπτυξη. Η δεύτερη αυτή διάσταση της τεχνολογίας επιτυγχάνεται μέσα από μια προγραμματισμένη και αρμονική σύζευξη της έρευνας (βασικής και εφαρμοσμένης), της εκπαίδευσης και των τεχνολογικών επιτευγμάτων.

Η εκπαίδευση βοείται ως τμήμα της παιδείας που με το ευρύτερο περιεχόμενό της δε στοχεύει μόνο στην τεχνικο-επιστημονική κατάρτιση, αλλά και στην ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας, καθώς και στη γενικότερη κοινωνική και πολιτιστική

πρόοδο. Ακόμη, η έρευνα για την προαγωγή της τεχνολογίας νοείται εδώ ως ένα λειτουργικό τμήμα της παιδείας, που συμβάλλει όχι μόνο στην εκπαίδευση ενός άριστα εκπαιδευμένου τεχνικο-επιστημονικού προσωπικού, αλλά και στην υποβοήθηση της τεχνολογικής ανάπτυξης μέσα από την επινόηση νέων μεθόδων, μέσων, γνώσεων, πληροφοριών και τεχνικών.

Σημαντικές περιοχές έρευνας, οι οποίες αποτελούν τη φυσική έκφραση ενός σωστού κοινωνικού σχεδιασμού, που ανεβάζει αισθητά την ποιότητα της ζωής μας, είναι ο έλεγχος της αποκέντρωσης και της προστασίας του περιβάλλοντος, τα συστήματα βελτίωσης των εργασιακών συνθηκών, οι τεχνολογίες της ιατρικής και βιολογικής έρευνας, καθώς και η έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες, ιδιαίτερα στις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στον τρόπο ζωής και οργάνωσης των κοινωνιών.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι **η τεχνολογία είναι ένα μέσο που απελευθερώνει ανθρώπινες δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν θετικά για το καλό της ανθρωπότητας ή και αρνητικά για τη συντριβή της. Επομένως, το πρόβλημα δεν έγκειται στη φύση της τεχνολογίας, μα στη δυνατότητα σωστής χρήσης της από τον άνθρωπο.** Η αξιοποίησή της με βάση τις κοινωνικές προτεραιότητες είναι διαδικασία πάντα θετική και επιβεβλημένη, που δίνει αισιόδοξα μηνύματα και προοπτικές για το μέλλον του ανθρώπου.

Μια τέτοια όμως επικέντρωση στην ευτυχία του ανθρώπου οδηγεί σε κοινωνικές δομές που καταξιώνονται μέσα από την προαγωγή της επιστήμης και της παιδείας· μιας παιδείας με περιεχόμενο τέτοιο που να δίνει γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση της συλλογικότητας, της συνείδησης και της ευθύνης. Έτσι, το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος θα ευνοεί τη γνωριμία παραγωγικών, τεχνολογικών και οικονομικών εννοιών, που δε θα αντιστρατεύονται την ανθρωπιστική παιδεία και τη σημασία και αποτελεσματικότητα της ανθρώπινης νόησης.

Αυτή η αντίληψη στο περιεχόμενο της παιδείας απαιτεί πλήρη εναρμόνιση των χειρωνακτικών και διανοητικών ικανοτήτων στα σχολικά προγράμματα, σύζευξη της γνώσης με την παραγωγική διαδικασία, καθώς και σύνδεση του σχολείου με τη ζωή, την εργασία και την κοινωνία.

Έτσι τελικά οδηγούμαστε σε μια εκπαιδευτική διαδικασία που δεν ενδιαφέρεται μόνο για την προσαρμογή του ατόμου στις κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες του τόπου, μα κύρια για τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου και ευτυχισμένου πολίτη, που θα έχει **πλατιά ενημέρωση** και ενεργό συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, οι οποίες θα χαρακτηρίζονται από υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

Αρτ. Αθανασάκης, «Παιδεία-έρευνα-τεχνολογία» (διασκευή),
Νέα Παιδεία, τεύχος 36, 1985

Ερωτήσεις:

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου με δικά σας λόγια (80-100 λέξεις).

(μονάδες 8)

Αναμένεται να αναφερθούν τα εξής κύρια σημεία:

- ❖ Η σημασία της τεχνολογίας στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.
- ❖ Η τεχνολογική ανάπτυξη βασίζεται στο συνδυασμό έρευνας, εκπαίδευσης, τεχνολογικών επιτευγμάτων και επινόησης.
- ❖ Τμήμα της παιδείας αποτελεί όχι μόνο η εκπαίδευση ως τεχνικο-επιστημονική κατάρτιση αλλά και η ανάπτυξη της προσωπικότητας, η κοινωνική και πολιτιστική πρόοδος και η έρευνα για την προαγωγή της τεχνολογίας.
- ❖ Η συμβολή της έρευνας στο σωστό κοινωνικό σχεδιασμό και την ποιοτική αναβάθμιση της ζωής (αποκέντρωση, περιβάλλον, εργασιακές συνθήκες, έρευνα σε ιατρική, βιολογία και κοινωνικές επιστήμες).
- ❖ Η σωστή χρήση της τεχνολογίας για το καλό της ανθρωπότητας.
- ❖ Το εκπαιδευτικό σύστημα περιλαμβάνει όχι μόνο τη γνωριμία με παραγωγικές, τεχνολογικές, οικονομικές έννοιες, αλλά και την ανθρωπιστική παιδεία (γνώσεις και ικανότητες για άσκηση συλλογικότητας, συνείδησης και ευθύνης).
- ❖ Σύνδεση του σχολείου με την κοινωνική πραγματικότητα.
- ❖ Η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει ν' αποβλέπει στη δημιουργία του ολοκληρωμένου κι ευτυχισμένου πολίτη.

A2. Έτσι τελικά οδηγούμαστε σε μια εκπαιδευτική διαδικασία που δεν ενδιαφέρεται μόνο για την προσαρμογή του ατόμου στις κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες του τόπου, μα κύρια για τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου και ευτυχισμένου πολίτη, που θα έχει πλατιά ενημέρωση και ενεργό συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, οι οποίες θα χαρακτηρίζονται από υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.

(α) Ποιοι είναι οι στόχοι της εκπαίδευσης όπως παρουσιάζονται από το συγγραφέα στο πιο πάνω απόσπασμα;

(μονάδες 2)

1 μονάδα για κάθε στόχο

- Η προσαρμογή του ατόμου στις κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες του τόπου.
- Η διαμόρφωση του ολοκληρωμένου κι ευτυχισμένου πολίτη.

- (β) **Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «πλατιά ενημέρωση»; Να αναφέρετε τρεις τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί.** (μονάδες 6)

Για την έννοια «πλατιά ενημέρωση» μονάδες 3.

Με τον όρο «πλατιά ενημέρωση» εννοούμε τη σφαιρική πληροφόρηση σε ποικίλους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας (κοινωνικός, πολιτικός, πνευματικός, ηθικός), αλλά και τη μόρφωση και την παιδεία με τη γενικότερη έννοια.

Τρόποι με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί πλατιά ενημέρωση:
Δίνεται 1 μονάδα για κάθε τρόπο

1. ΜΜΕ: Έντυπα μέσα (εφημερίδες, περιοδικά)
Ηλεκτρονικός τύπος (ραδιόφωνο, τηλεόραση)
2. Διαδίκτυο
3. Σχολική εκπαίδευση
4. Άλλοι κοινωνικοί φορείς (εκκλησία, οικογένεια ...)

- A3. (α) Να βρείτε και να γράψετε δύο δομικά μέρη/στοιχεία της πρώτης παραγράφου (Είναι γνωστό ... επιτευγμάτων).** (μονάδες 2)

1 μονάδα για κάθε δομικό μέρος/στοιχείο

Θεματική περίοδος «Είναι γνωστό... και υπηρεσιών»
Λεπτομέρειες – σχόλια «Ένα τμήμα της τεχνολογίας... και των τεχνολογικών επιτευγμάτων»

Σημείωση: Η παράγραφος δεν έχει κατακλείδα. Σε περίπτωση που δηλωθεί κατακλείδα δε δίνεται η μονάδα.

- (β) **Να δώσετε πλαγιότιτλο στη δεύτερη παράγραφο (Η εκπαίδευση ... τεχνικών).** (μονάδες 2)

Στον πλαγιότιτλο αναμένεται να περιλαμβάνονται οι έννοιες:
εκπαίδευση – τεχνολογία
παιδεία – τεχνολογία
εκπαίδευση – παιδεία – τεχνολογία

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ

(Μονάδες 10)

B1. Να ξαναγράψετε τις πιο κάτω φράσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμές τους, χωρίς να αλλάξετε το νόημα των φράσεων και το γραμματικό τύπο των λέξεων:

(μονάδες 3)

- έχει αποφασιστική σημασία
καθοριστική, πρωταρχική, πρωτεύουσα, βαρύνουσα, μεγάλη, καίρια, ουσιαστική, ουσιώδη, ζωτική, θεμελιώδη, καταλυτική
- διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πολίτη
διάπλαση, πλάσιμο, δημιουργία, ανάπτυξη
- προαγωγή της τεχνολογίας
ανάπτυξη, εξέλιξη, πρόοδος, βελτίωση, αναβάθμιση

B2. Να δώσετε ένα αντίθετο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις:

(μονάδες 3)

- βελτίωσης # επιδείνωσης, χειροτέρευσης, οπισθοδρόμησης, υποβάθμισης
- καταξιώνονται # απαξιώνονται, απορρίπτονται, μηδενίζονται, παραγνωρίζονται
- αντιστρατεύονται # συστρατεύονται, συμφωνούν, συμπράττουν, συνεργούν, ενισχύουν, συμπορεύονται, συμπλέουν, συμβαδίζουν, συντάσσονται, συμπαράτάσσονται, συμμαχούν.

B3. Να γράψετε (α) ένα παράγωγο ουσιαστικό και (β) ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα:

	Παράγωγο Ουσιαστικό	Παράγωγο Επίθετο
- συμβάλλει	συμβολή σύμβολο συμβόλαιο	συμβολικός συμβλητός συμβλητικός
- νοείται	νόηση νόημα νοημοσύνη	νοητός νοητικός νοήμων νοηματικός νοερός
- απελευθερώνει	απελευθέρωση απελευθερωτής	απελευθερωτικός απελεύθερος
- ευνοεί	εύνοια	ευνοϊκός

(μονάδες 4)

**ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ
(450-500 λέξεις)**

(Μονάδες 40)

1. Κατά την αξιολόγηση του Περιεχομένου γίνονται δεκτές οποιεσδήποτε απόψεις, δεδομένου ότι είναι αρκούντως αιτιολογημένες και σωστά διατυπωμένες.
2. Κατά την αξιολόγηση της Δομής δίνονται δύο μονάδες για τη σωστή προσφώνηση και επιφώνηση.
3. Κατά την αξιολόγηση της Έκφρασης υπολογίζονται δύο μονάδες για το ύφος (ανάλογο του ζητούμενου επικοινωνιακού πλαισίου και της επικοινωνιακής περίπτωσης).
4. Η απαιτούμενη έκταση είναι 450 -500 λέξεις. Μόνο σοβαρή απόκλιση λαμβάνεται αρνητικά υπόψη.

Τονίζεται ότι δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

Η τεχνολογία είναι ένα μέσο που απελευθερώνει ανθρώπινες δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν θετικά για το καλό της ανθρωπότητας ή και αρνητικά για τη συντριβή της. Επομένως, το πρόβλημα δεν έγκειται στη φύση της τεχνολογίας, μα στη δυνατότητα σωστής χρήσης της από τον άνθρωπο.

Σε ομιλία σου σε ενδοσχολικό μαθητικό συνέδριο, με θέμα το ρόλο της τεχνολογίας στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, καλείσαι ως εκπρόσωπος της τάξης σου να αναφερθείς στα προβλήματα που δημιουργούνται από την κακή χρήση της τεχνολογίας και να προτείνεις συγκεκριμένους τρόπους αξιοποίησής της για το καλό της ανθρωπότητας.

Αναμένεται το κείμενο να περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

Προσφώνηση του ακροατηρίου

Πρόλογος: Παρουσίαση του θέματος – πρόκληση ενδιαφέροντος

Κύριο μέρος:

.....

I. Συνέπειες από την κακή χρήση της τεχνολογίας

- Στο περιβάλλον:
  - Καταστροφή του περιβάλλοντος (τρύπα του όζοντος, φαινόμενο του θερμοκηπίου, κλιματολογικές διαταραχές,...)
  - Εξάντληση φυσικών πόρων
  - ...

- *Στην υγεία:*
  - *Σωματική* (ασθένειες, κίνδυνος από γενετικά τροποποιημένα προϊόντα / μεταλλαγμένα, δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης,...)
  - *Ψυχική* (στρες, άγχος, νευρώσεις, πλήξη, ανία, αλλοτρίωση,...)
  - ...
- *Στον οικονομικό τομέα:*
  - *Επιβολή δύναμης, έλεγχος της υψηλής τεχνολογίας βρίσκεται στα χέρια των οικονομικά ισχυρών, εκμετάλλευση των οικονομικά ανίσχυρων, διεύρυνση χάσματος πλουσίων και φτωχών (ατόμων και λαών)*
  - *Εξειδίκευση, ανεργία, ...*
  - *Υπερκατανάλωση*
  - ...
- *Στον πολιτικό τομέα:*
  - *Συστήματα παρακολούθησης*
  - *Περιορισμός των ατομικών ελευθεριών*
  - *Προπαγάνδα*
  - *Χαλιναγώγηση και αποπροσανατολισμός του πολίτη*
  - *Κίνδυνος για το δημοκρατικό πολίτευμα*
  - *Απειλή της ανθρωπότητας με ολοκληρωτικό αφανισμό (πυρηνικοί εξοπλισμοί, χημικά όπλα), ανασφάλεια, αβεβαιότητα,...*
  - ...
- *Στον ηθικό τομέα:*
  - *Κλωνοποίηση*
  - *Υλικός ευδαιμονισμός*
  - *Εξανδραποδισμός*
  - *Αδιαφορία για πνευματική καλλιέργεια*
  - *Απομάκρυνση από υψηλές αξίες και ιδανικά*
  - *Ανάπτυξη μαζικής υποκοουλτούρας*
  - *Απώλεια της ενδοσκόπησης και της εσωτερικής ζωής*
  - *Αδιαφορία για τη δημιουργία πνευματικά και ηθικά ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων*
  - ...
- *Στον κοινωνικό τομέα:*
  - *υποβάθμιση της ποιότητας ζωής*
  - *αστυφιλία*
  - *δυσχέρεια ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων*
  - *αδυναμία επικοινωνίας και διαμόρφωσης υγιών διαπροσωπικών σχέσεων*
  - ...

II. Τρόποι αξιοποίησης της τεχνολογίας για το καλό της ανθρωπότητας

- *Περιβάλλον:*
  - Εναλλακτικές πηγές ενέργειας (αιολική, ηλιακή, θερμική υδροηλεκτρική ενέργεια,...)
  - Ανακύκλωση
  - ...
- *Στον τομέα υγείας:*
  - Καταπολέμηση ασθενειών με τη βιοτεχνολογία
  - Αύξηση ορίου ζωής
  - Νέες διαγνωστικές μέθοδοι και τεχνικές
  - Πρόοδος επιστημών (ιατρική, βιολογία, φαρμακολογία)
  -
- *Στον κοινωνικο-οικονομικό τομέα:*
  - Βελτίωση συνθηκών εργασίας
  - Αύξηση ελεύθερου χρόνου
  - Μείωση ανθρώπινου μόχθου
  - Πρόσβαση πολλών στα αγαθά κοινωνικής πρόνοιας (παιδεία, περίθαλψη, ...)
  - Αναβάθμιση της εκπαίδευσης με αξιοποίηση τεχνικού εξοπλισμού
  - Διευκόλυνση ανθρώπινης επικοινωνίας, επαφής ατόμων και λαών
  - Πολιτισμικές ανταλλαγές (πνεύμα παγκόσμιας συνεργασίας)
  - Νέοι τρόποι ψυχαγωγίας
  - Εκμηδένιση των αποστάσεων
  - Ταχεία επικοινωνία
  - Ανάπτυξη νέων επιστημονικών πεδίων – διεύρυνση της γνώσης
  - ...
- *Στον πολιτικό τομέα:*
  - Ανάπτυξη της δημοκρατίας (πρόσβαση στην πληροφορία)
  - Καταπολέμηση της βίας και της τρομοκρατίας
  - ...

III. Φορείς αξιοποίησης της τεχνολογικής προόδου για το καλό της ανθρωπότητας

- Η πολιτεία
- Η επιστημονική κοινότητα
- Οι φορείς κοινωνικοποίησης
- Το άτομο / Ο πολίτης
- ...

Επίλογος

Κρίση / συμπεράσματα / ανακεφαλαίωση

Επιφώνηση (ανάλογη του ακροατηρίου)

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Μονάδες 30)

Να διαβάσετε τα κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

I. Γ. Ιωάννου, +13-12-43

Τότε που πρωτοζύγωσα, το σκάψιμο με την αξίνα είχε προχωρήσει. Εξάλλου δεν τον είχαν θαμμένο καθόλου βαθιά. Μάλλον γυναίκες θα είχαν φροντίσει για την ταφή του. Σε λίγο, ένα ένα, άρχισαν να ξεφυτρώνουν τα κόκαλα. Ήταν κατακίτρινα, με λίγο καστανό χρώμα κολλημένο πάνω τους. Η γυναίκα, μ' ένα τσεμπέρι στο κεφάλι, σχεδόν γονατιστή, αφού τα ξέπλενε λίγο με κόκκινο κρασί, τ' αράδιαζε ευλαβικά μέσα σε μια κάσα χαρτονένια, απ' αυτές της αμερικάνικης βοήθειας. Σε όλα αυτά δεν υπήρχε τίποτα το αηδιαστικό ή το τρομαχτικό. Άλλωστε το παιδάκι ήταν δεκάξι χρονών όταν μαρτύρησε. Και πιστεύω, χωρίς αμφιβολία, πως θα έχει αγιάσει. Στο χρώμα δίπλα ήταν μπηγμένο ένα κεριάκι και στο θυμιατό σιγόκαιγε θυμιάμα. Ευωδίαζε όλος ο τόπος. Λέξη δεν έλεγαν, ούτε ακουγόταν κλάμα. Καταλάβαινα πως τα μάτια τους τρέχαν, γι' αυτό έσκυπα το κεφάλι μου προς το χορτάρι και δεν προσπαθούσα ούτε τολμούσα να τους κοιτάξω. Πολύ ήταν και που με άφηναν κοντά τους μια τέτοια ώρα.

Μονάχα όταν βρέθηκε το κρανίο, άκουσα τον αδελφό να λέει βραχνά: η χαριστική βολή. Ήταν μια μικρή τρύπα λίγο πιο πάνω απ' το μέτωπο. Είχα γίνει πια ένα με το χρώμα, έτσι ένιωθα. Τώρα σκέφτομαι πως έπρεπε να προσκυνήσω, αν και είμαι τόσο ανάξιος. Κοίταζα συνεχώς ένα βραχάκι κοντά μου και τις λειχήνες του. Αυτό σίγουρα θα ήταν και τότε εδώ, και το παιδί θα το είδε· ίσως και να το ζήλεψε. Μπορεί να ήταν και κείνο το αρκετά μεγάλο δέντρο, αν και δεν αποκλείεται να έχει μεγαλώσει πιο γρήγορα, εφόσον βρήκε άφθονο λίπασμα από τόσο αίμα και τόσες εκατοντάδες κορμιά. Καλά θα ήταν να μπορούσε να μεταμορφώνεται ο άνθρωπος, όταν πέφτει σε μεγάλο κίνδυνο, ή ν' ανοίγει η γη και να τον κρύβει. Εγώ τουλάχιστο έτσι παρακαλούσα, όταν βρέθηκα σε κάτι τιποτένιους κινδύνους, που είναι ντροπή και να τους σκέφτομαι ακόμα. Πάντως θυμούμαι πως εκείνες τις στιγμές λάτρευα και πρόσεχα, όσο ποτέ, τα άψυχα, αλλά και τα έντομα και τα φυτά και τα πουλιά. Σ' αυτό ακριβώς στηρίζομαι και πιστεύω πως έτσι θα 'νιωσε κι αυτός εκείνη την ώρα. Εξάλλου ήταν της ηλικίας μου. Δεν ήταν δυνατό να διαφέρω και τόσο πολύ απ' τους άλλους. Άνθρωπος είμαι και εγώ. Κι όμως η κάποια διαφορά είναι που με καίει.

Ερώτηση Δ1:

- (α) Στο πιο πάνω απόσπασμα ο αφηγητής πιστεύει πως το δεκαεξάχρονο παιδί «έχει αγιάσει». Ποια στοιχεία του αποσπάσματος επιβεβαιώνουν την πεποίθησή του αυτή; (μονάδες 5)

Ο αφηγητής χρησιμοποιεί λέξεις και εκφράσεις που, στην ορθόδοξη παράδοση παραπέμπουν στη χριστιανική αγιότητα, όπως:

- {(Τα κόκαλα) ήταν κατακίτρινα}
- Τα ξέπλενε λίγο με κόκκινο κρασί
- Τ' αράδιαζε ευλαβικά
- {Τίποτα το αηδιαστικό ή το τρομακτικό}
- Άλλωστε το παιδάκι ήταν δεκάξι χρονών όταν μαρτύρησε
- Και πιστεύω, χωρίς αμφιβολία, πως θα έχει αγιάσει
- Στο χώμα δίπλα ήταν μπηγμένο ένα κεριά και στο θυμιατό σιγόκαιγε θυμίαμα
- Ευωδίαζε όλος ο τόπος
- Το κρανίο
- Έπρεπε να προσκυνήσω

Σημείωση: Να αναφερθούν **τέσσερα** (4) τουλάχιστον σημεία.

(β) Με ποια συμπεριφορά και ποιες σκέψεις ο αφηγητής υποδηλώνει τη δική του αναξιότητα απέναντι στο παιδί;

(μονάδες 5)

Ο αφηγητής υποδηλώνει τη δική του αναξιότητα μπροστά στο παιδί με τις εξής αναφορές:

- Έσκυπα το κεφάλι μου προς το χορτάρι και δεν προσπαθούσα, ούτε τολμούσα να τους κοιτάξω
- Πολύ ήταν και που με άφηναν κοντά τους μια τέτοια ώρα
- Τώρα σκέφτομαι ότι έπρεπε να προσκυνήσω, αν και είμαι τόσο ανάξιος
- Βρέθηκα σε κάτι τιποτένιους κινδύνους, που είναι ντροπή και να τους σκέφτομαι ακόμα
- Είχα γίνει ένα με το χώμα
- Η κάποια διαφορά είναι που με καίει

Νιώθει ενοχές και οδηγείται, τελικά, σε μια ανεπιτυχή προσπάθεια ταύτισής του με το παιδί (υποθέτει ότι και εκείνο θα είχε τα ίδια συναισθήματα μπροστά στους κινδύνους)

II. Γ. Σεφέρης, *Σαλαμίνα της Κύπρος*

.....
 - Ναι· όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
 κι όσο μακρύτερο κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
 σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
 το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.
 .....

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβρης '53

Οδ. Ελύτης, 'Αξιον Εστί

ΕΝΑ το χελιδόνι	δ'	κι η 'Ανοιξη ακριβή
Για να γυρίσει ο ήλιος	*	θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες	*	να 'ναι στους Τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί	*	να δίνουν το αίμα τους.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έκλεισες μες στη Θάλασσα!
Πάρθηκεν από μάγους	*	το σώμα του Μαγιού
Το 'χουνε θάψει σ' ένα	*	μνήμα του πέλαγου
Σ' ένα βαθύ πηγάδι	*	το 'χουνε κλειστό
μύρισε το σκοτά	*	δι κι όλη η 'Αβυσσο.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μύρισες την Ανάσταση!
Σάλεψε σαν το σπέρμα	*	σε μήτρα σκοτεινή
Το φοβερό της μνήμης	*	έντομο μες στη γη
Κι όπως δαγκώνει αράχνη	*	δάγκωσε το φως
'Ελαμψαν οι γιαλοί	*	κι όλο το πέλαγος.
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
Θέ μου Πρωτομάστορα	*	στα βουνά με θεμέλιωσες!

Ερώτηση Δ2:

(α) **Στα δύο πιο πάνω αποσπάσματα υπάρχουν αισιόδοξα μηνύματα. Να τα επισημάνετε και να τα αναλύσετε με συντομία.**

(μονάδες 8)

Στο απόσπασμα από το ποίημα «Σαλαμίνα της Κύπρος» ο ποιητής εκφράζει τη βεβαιότητα πως πάνω από την ωμή βία υπάρχει η δικαιοσύνη και αυτή θα 'ρθει στην Κύπρο («όσο μακρύς και αν είναι ο δρόμος»). Οι σύγχρονοι Πέρσες ('Αγγλοι) που ξεπέρασαν το μέτρο και διέπραξαν ύβρη θα πληρώσουν (τίσις), ώστε να αποκατασταθεί η ηθική τάξη και να επέλθει η κάθαρση.

Στο δ' άσμα από το 'Αξιον Εστί του Ελύτη εντοπίζουμε τα αισιόδοξα μηνύματα στα πιο κάτω σημεία:

- το χελιδόνι συμβολίζει την ελπίδα για την 'Ανοιξη – απελευθέρωση
  - στη δεύτερη και τρίτη στροφή ο ποιητής προφητεύει ότι, όπως η σταυρωμένη θεότητα (πάθος) αναστήθηκε έτσι και η σταυρωμένη Ελλάδα (πόλεμος, πείνα, κατοχή) θα αναστηθεί – απελευθερωθεί.
- Μέσα από το σκοτάδι των παθών θα λάμψει το ζωηφόρο φως της Ανάστασης – Ελευθερίας.

(β)

Θέ μου Πρωτομάστορα * μ' έζωσες τις ακρογιαλιές
 Θέ μου Πρωτομάστορα * στα βουνά με θεμέλιωσες!

Αποδώστε το νόημα του πιο πάνω δίστιχου.

(μονάδες 4)

Ο ποιητής επικαλείται το Θεό – Δημιουργό (Πρωτομάστορα) και περιγράφει το τοπίο της Ελληνικής μοίρας (θάλασσα – βουνά) ταυτίζοντας την προσωπική του μοίρα με τη μοίρα του συνόλου και υποδηλώνοντας την περηφάνια του.

III. Αλ. Παπαδιαμάντης, *Η Φόνισσα*

Η γραιία Χαδούλα από της ημέρας εκείνης έζησε ζωήν τύψεων, ανησυχίας, και μ' εξωτερικόν σχήμα ως να είχε τέφραν επί της κόμης της ψαράς, τόσον ελαφρώς κυπτήν και ακίνητον ετήρει την κεφαλήν της, και ως να εφόρει την μακράν μαύρην μανδήλαν της ως σάκκον μετανοίας. Όταν εμβήκεν η Μεγάλη Σαρακοστή, άρχισε να συχνάζη εις την εκκλησίαν, έκαμνε πολλές και βαθείας γονυκλισίας, εμελέτα να εξομολογηθή, και ανέβαλλεν. Ενήστευεν άνευ ελαίου ξηροφαγούσα τας πέντε ημέρας εκάστης εβδομάδος, και είχε βαστάξει «τρίμερο» την πρώτην εβδομάδα και το μεσοσαράκοστον. Εντρέπετο να βλέπη την κόρην της, την Δελχαρώ, και απέφευγε ν' αντικρύσει το βλέμμα της.

.....
 Εισήλθεν εις τον έρημον ναϊσκον, άναψεν έν κηρίον, το οποίον είχεν εις το καλάθι της μαζί με ολίγα πυρεία, κ' έκαμε τρεις στρωτάς γονυκλισίας εμπρός εις την τοιχογραφίαν την ημιεφθαρμένην.

Ερώτηση Δ3:

Η Φραγκογιαννού «κατά κανένα τρόπο δεν αποτελεί την περίπτωση άθεου ατόμου. Αντίθετα, είναι η περίπτωση μιας μεγάλης αμαρτωλής που, αν και επαναστατεί κατά του Θεού, ουδέποτε αρνείται την ύπαρξή του».

(Ιωακείμ-Κίμων Κολλυβάς, περιοδ. «Διαβάζω», αρ. 165, Αθήνα 1987, σελ. 89)

Να υποστηρίξετε την πιο πάνω κριτική άποψη με αναφορές από το απόσπασμα.
 (μονάδες 8)

Δ3. Η κριτική αυτή άποψη επιβεβαιώνεται με τις αναφορές του κειμένου που δείχνουν ότι η Φραγκογιαννού όχι μόνο δεν αρνείται την ύπαρξη του Θεού αλλά, αντίθετα, πιστεύει και θρησκεύει βαθύτατα:

- {Η ζωή της είναι πια γεμάτη τύψεις και ανησυχίες}
- Φορεί στο κεφάλι μαύρη μαντήλα ως σάκκον μετανοίας

- Στην περίοδο της μεγάλης σαρακοστής συχνάζει στην εκκλησία κάνει πολλές και βαθιές γονυκλισίες και προγραμματίζει να εξομολογηθεί, κάτι που συνέχεια αναβάλλει
- Νηστεύει τρώγοντας μόνο ξηρά τροφή χωρίς λάδι, πέντε φορές την εβδομάδα
- Βαστά «τρίμερο» την πρώτη εβδομάδα και το μεσοσαράκοστο